

Prognos för barnomsorg 2009-2015

Förslag till beslut

Barn- och utbildningsförvaltningen föreslår att nämnden noterar prognosen för barnomsorgen.

Barn- och utbildningsförvaltningen

Birgitta Wigren
Förvaltningschef

Ulrica Andersson
Verksamhetsstrateg

Sammanfattning

Barnomsorgsprognosen fram till 2015 visar att antalet barn i förskoleålder på kommunnivå beräknas vara relativt konstant, och att antalet platser i förskola är väl anpassat till efterfrågan.

På kommunalsnivå visar prognosen ett ökande barnantal på grund av nybyggnation i Bollmoraområdet, medan barnantalet minskar i Trollbäcken. I Strand/Östra ligger efterfrågan idag något högre än platstillgången, men platser i Öringe täcker behovet. Prognosen visar en fortsatt hög efterfrågan de närmaste åren, men därefter en minskning.

De kommunala enheterna har en beredskap för såväl ökande som minskande barnantal i samtliga områden. Förändringar kan göras inom befintliga lokaler eller med flexibla lösningar i form av uteverksamhet och/eller mobila förskolor. Förvaltningen anser därför inte att några större nybyggnationer eller nedläggningar behöver planeras i nuläget.

Metod och underlag för prognosen

Prognosen grundas på följande förutsättningar:

- Befolkningsprognos för kommunens tre kommundelar
- Efterfrågan på förskoleverksamhet hösten 2008 och våren 2009
- Förskolor och familjedaghems uppgifter om platstillgång

Befolkningsprognos

Befolkningsprognosen från kommunledningsstaben är gjord i mars 2009. Prognosen utgår från barnafödande och dödlighet, statistik över omflyttningar inom och mellan kommuner samt planerat bostadsbyggande. Prognosen delar in Tyresö kommun i tre kommundelar; Trollbäcken (inklusive Lindalen), Bollmora (inklusive Öringe) och Strand/Östra Tyresö.

Enligt SCB:s prognoser kommer barnafödandet i Sverige att minska något under kommande år, men i Tyresö beräknas barnafödandet vara fortsatt högt i förhållande till riket. Särskilt högt har barnafödandet varit i området Strand/Östra Tyresö under de senaste åren. I detta område har dock variationerna mellan åren varit stora, och framtiden blir därför svår att förutse.

Omflyttningar sker främst på korta avstånd. I Tyresö sker ungefär 55 procent av flyttningarna inom kommunen. Tyresö har en nettoinflyttning från Stockholm, Nacka och utlandet, men en nettoutflyttning till Haninge och övriga riket. Omsättningen är betydligt större i områden med hög andel hyresrätter, vilket gör det svårare att prognostisera för den typen av områden än för småhusområden med långa boendetider. Under 2008 skedde ett trendbrott i stockholmsregionen, då utflyttningen av barnfamiljer från Stockholm till kranskommunerna minskade påtagligt. Förändringen var tydlig i Tyresö, då färre barnfamiljer är beräknat flyttade in, men det är svårt att avgöra om det ändrade beteendemönstret blir bestående. En minskad utflyttning påverkar framför allt Trollbäcken och Strand/Östra.

Bostadsbyggandet påverkas av den ekonomiska krisen. Vissa planerade byggen har avstannat eller skjutits på framtiden. I prognosen förutsätts att planerade byggnationer blir av enligt följande (seniorboenden/äldreboenden ej medräknade):

Bollmora

- Siklöjevägen 59 lägenheter 2010, 46 lägenheter 2011
- Farmarstigen Veronikagränd 60 lägenheter 2010
- JM centrum 90 lägenheter 2011, 30 lägenheter 2012

Strand/Östra

- Strandängarna 75 lägenheter 2010, 75 lägenheter 2011, 80 lägenheter 2012
- Varvsområdet 10 småhus och 10 lägenheter 2011
- Strand etapp 3, 50 småhus 2011, 50 småhus 2012

Dessutom byggs ett antal enskilda småhus varje år, cirka 50-60 stycken, merparten i Trollbäcken.

Efterfrågan på barnomsorgsplatser

Efterfrågan på platser mäts genom det antal barn som är placerade eller önskar plats omgående. Därefter beräknas hur stor andel av barnen i respektive åldersgrupp och kommunal del som efterfrågar barnomsorg. Utgångspunkten i barnomsorgsprognosen har varit efterfrågan i oktober 2008 och mars 2009.

Efterfrågan i barnomsorgen varierar stort över året. Inför skolstarten i augusti slutar en hel årskull barn i förskola/familjedaghem och går över till förskoleklass. Intagning av nya barn sker under hela året, med toppar i augusti och januari. Då endast ytterst få barn slutar i förskolan under läsåret (i stort sett bara på grund av utflyttning) fylls grupperna på successivt från augusti och fram till maj-juni, då efterfrågan är som högst.

Efterfrågan skiljer sig mellan åldrar; ju äldre barnen blir desto fler vill ha en barnomsorgsplats. Dessutom finns vissa skillnader mellan kommunal delarna. Överlag är efterfrågan högst i Trollbäcken och lägst i Strand/Östra. Skillnaderna jämnas ut med barnens stigande ålder.

Vårtnadsbidraget, som infördes i Tyresö från januari 2009, har inte påverkat efterfrågan mer i något område än i de andra. Idag har 15 familjer i Trollbäcken vårtnadsbidrag, 28 familjer i Bollmora och 7 familjer i Strand/Östra.

Regeringen har i en proposition föreslagit att lagen om allmän förskola, avgiftsfri förskoleverksamhet minst 15 timmar per vecka för barn som är 4 och 5 år, ska utökas och gälla även 3-åringar från halvårsskiftet 2010. Eventuellt kan en sådan förändring öka efterfrågan på barnomsorgsplatser just i 3-årsåldern. Skillnaden mellan efterfrågan bland 3- och 4-åringar är dock inte så stor i dagsläget, vilket innebär att förändringen förmodligen blir marginell.

Tillgång på förskoleplatser

Alla förskolor och familjedaghem har under hösten 2008 och våren 2009 fått frågan om sin maximala kapacitet idag och hur de beräknar kapaciteten till hösten 2009 och framåt. Alla har inte svarat, och i de fall där svar saknas har prognosen utgått från antal placerade barn i mars 2009. Kapaciteten varierar naturligtvis något beroende på de placerade barnens ålder och behov av särskilt stöd.

Behov och kapacitet på kommunnivå

Kommunen har under de senaste åren levt upp till barnomsorgsgarantin, det vill säga alla barn har fått plats inom 3-4 månader från önskat datum. Under de kommande åren kommer efterfrågan på kommunnivå att vara relativt konstant. Växlingarna sker över året, men förändringarna mellan åren ser ut att bli små.

Enligt den maxkapacitet som förskolorna uppgivit finns 2900 platser totalt i kommunen, vilket motsvarar toppen på efterfrågan våren 2010 och 2011.

Behov och kapacitet per kommundel

Trollbäcken

I Trollbäcken visar befolkningsprognosen på ett minskande antal barn i förskoleålder under de kommande åren. Detta är en förändring jämfört med tidigare prognoser, där barnantalet förmodades öka fram till 2010 och därefter förbli konstant fram till 2013. Den förändrade prognosen beror på trendbrottet i utflyttning från Stockholm, som bromsat generationsskiftet i småhusområden. Om detta förändrade beteende kommer att bestå över tid är dock svårt att förutse.

Enligt denna prognos skulle ett platsöverskott uppstå i området, och bli allt större. Hittills finns dock en stor efterfrågan på platser vid samtliga förskolor i området, inte minst i Fornudden där utbyggnad planeras under våren 2009. Svårast att fylla platserna hittills har förskolorna i Lindalen haft.

Bollmora

I Bollmora visar prognosen ett ökande behov av platser i förskoleverksamhet. Prognosen grundar sig på de planerade byggnationerna vid Siklöjevägen, Veronikagränd och i centrumområdet ("JM-skrapan"). I prognosen har dock inga särskilda beräkningar gjorts utifrån planerad lägenhetsstorlek eller lägenhetstyper i respektive område. Detta i kombination med den snabbare omflyttningen i flerbostadshus gör prognosen osäker.

Hösten 2009 kommer det att finnas cirka 1380 platser i Bollmora totalt, vilket enligt prognosen skulle vara för lite redan i mars 2010.

Strand/Östra Tyresö

Utvecklingen i kommundelen Strand/Östra Tyresö påverkas av flera faktorer; dels pågår eller planeras nybyggnation på flera platser i området, dels sker omvandling av fritidsboende till permanenta bostäder, framför allt på Brevikshalvön. De östra delarna av kommunen har hittills haft ett högre barnafödande än övriga kommunen, vilket är medräknat i prognosen, men barnafödandet har varierat mycket från år till år – så mycket som 25 procents variation från ett år till nästa.

Prognosen visar en liten ökning av barnantalet till 2010, och därefter en minskning fram till 2012 då antalet stagnerar. Utifrån ovanstående osäkerhetsfaktorer är dock minskningen inte säker.

Idag uppgår antalet platser i området till 555 stycken, vilket är i underkant av behovet under de närmaste två-tre åren, och i paritet med beräknad efterfrågan från 2012.

Plan för kommande förändringar i platsbehov

Ibland förändras efterfrågan på barnomsorgsplatser snabbt. Inflyttnings- och omflyttningsmönster ändras eller föräldrarnas val utvecklas åt ett annat håll än tidigare. De kommunala enheterna har gemensamt planerat för hur förändringar i behovet av förskoleplatser skulle kunna hanteras i varje område.

Förslagen nedan är att betrakta som utgångspunkter för diskussion i en situation då efterfrågan antingen ökar eller minskar i ett område med kort varsel. Den beredskap som enheterna har visar dock att de förutsägbara variationerna kan lösas inom den befintliga organisationen.

Minskad efterfrågan

Det naturliga för verksamheterna, och det bästa ur medborgarsynpunkt, är att vid en minskad efterfrågan i ett område minska platsantalet vid de förskolor som har svårast att fylla sina platser. Denna typ av minskningar, där till exempel en avdelning stängs ner tillfälligt, genomförs ofta på hösten, då efterfrågan är lägst.

En av de förskolor som hittills haft en låg efterfrågan och svårt att fylla platserna med förstahandsval är Teddybjörnen i Lindalen (Trollbäcken). Skolledningen vid Hanvikens förskolor och skola planerar därför att minska verksamheten genom att stänga ner en

avdelning till hösten 2009. Även Tärningen i centrumområdet och Diamanten i Öringe (ingår i kommunal Bollmora, men tar emot mycket barn från Strand) har haft tomma platser under de senaste åren, framför allt under höstterminerna. Dessa förskolor skulle enligt ovanstående resonemang vara de som ligger närmast till hands för minskning, tillfällig eller permanent, om behovet minskar i respektive område.

Ökad efterfrågan

Vid en permanent ökad efterfrågan i ett område, kan nybyggnation behövas. En sådan process tar dock lång tid. Tidigare har planer funnits på utbyggnad av förskolan Stjärnan i Strandområdet, och plan för en förskola på den gamla brädgårdstomten (Maria Sofia förskola) finns. Denna prognos ger dock inte förvaltningen orsak att aktualisera något av dessa byggen.

Flera av de kommunala enheterna har en flexibel organisation som tillåter att verksamheten växer. Det gäller exempelvis Öringestugan, som tillhör enheten Strands förskolor och skola. Inom denna enhet och flera andra finns också ett intresse för att växa vid behov, genom att starta utegrupper eller arbeta med mobil verksamhet med förskolebuss. Mobila förskolor kan antingen användas för att starta specifika utegrupper för familjer som söker en sådan verksamhet, eller som en mobil del av en förskola, där enhetens grupper turas om att vara på förskolan respektive ute med hjälp av bussen. Bland Tyresös rektorer finns även tankar kring att ett helt område skulle kunna samarbeta kring en mobil förskoledel. Då skulle förskolorna i området kunna överinskriva ett antal barn i förhållande till lokalerna, och några barn från varje grupp skulle följa med bussen och vara ute varje dag.

Utöver denna typ av lösningar finns ett antal förskolor med plats för mer barn än idag i sina befintliga lokaler, bland annat inom enheterna Fårdala förskolor och skola samt Nybodabergets förskolor och skolor. Vid Krusboda skola, Hanvikens skola och eventuellt Kumla skola skulle lokaler i skolan kunna utnyttjas för förskoleverksamhet vid behov.